

Jordbruksdepartementet
Ny Same- och Rennäringspolitik
Magnus Kindbom
103 33 STOCKHOLM

2008-04-02

Ratificering av ILO Konventionen 169

Det är 9 år sedan Sven Heurgrens utredning om ILO:s Konvention nr 169 lämnade tryckeriet 1999. Debatten under årens lopp har handlat om i fall Sverige skall ansluta sig till den eller inte. Ju längre tiden gått ju tystare har debatten blivit om en eventuell ratificering. Man kan bara spekulera i vad denna tystnad beror på.

Svenska FN förbundet har vid olika tillfällen framfört krav på en ratificering utan att lämna besked huruvida man är politisk neutral i frågan.

Sametinget, det ledande organet för Sveriges samer, har visserligen uppmanat staten att ansluta sig till konventionen, utan att egentligen ta ställning till vad detta skulle innebära för Sveriges samer i gemen.

Genom 1886 års renbeteslag började utfasningen av samer som av någon anledning inte aktivt deltog i renskötseln för att sedan genom 1928 års renbeteslag definitivt minskade ned den persongrupp som i framtiden skulle betraktas som samer. Då infördes ”lapp skall vara lapp” politiken.

Samerna delades då upp i två grupper – renskötande och icke renskötande samer. Staten satte sedan, med god hjälp av samebyarna, likhetstecken mellan same och renägare - att samekultur är synonymt med renägande. Medan de samer som hamnade utanför samebyarna betraktades, som icke samer och stoppades ned i Statens assimileringsslåda med låst lock, försedd med sigill. I lådan var det tänkt att man skulle glömma sin historia, sin bakgrund och rätten till sitt land – trodde man.

Denna livslögn är svår att bryta, särskilt när de som har makten beskriver systemet som ett värn för svaga. Än svårare att genomskåda bluffen blir det när de av statsmakten betraktade som svaga (samebyarna) försvarar systemet, genom att hänvisa till sin utsatthet och klär in systemet med en förledande täckmantel av mänskliga rättigheter och tal om skydd för urbefolkningen och nu också, urbefolkningsdeklarationen.

Således, när staten nämner samer, bland annat i anslutningsfördraget med EU, protokoll 3 är målgruppen rennärningen.

Den i sin helhet och i all framtid gällande – i vart fall så länge gränsfördraget är i kraft – Lappkodicillen från 1751, vilken regeringen hänvisar till vid renbetesförhandlingarna med Norge, reglerar lappskattelands innehavares och byxellands innehavares renbete mellan Norge och Sverige. I Lappkodicillen nämns begreppet ”Lappmännen beträffande” dvs. den omfattar samerna i gemen.

Regeringens bedömning den 3 februari 1995: 1751 års gränstraktat inklusive Lappkodicillen är alltså gällande mellan Sverige och Norge. (Skr. 2004/05:79)

Det är svårt att förstå politiken att ena stunden tillämpa en lagstiftning, som i praktiken försätter majoriteten av Sveriges samer i utanförskap och i nästa hänvisa till Lappkodicillen som inte skiljer på samer vid en jämförelse.

De flesta samer lever, som sagt, i utanförskap från samebyarna och betraktas inte av staten som samer, men är likväl samer och har samma rättigheter som renskötare och *övriga samebymedlemmar* enligt Rennäringslagen, men för att man enligt ”lapp skall vara lapp” politiken skall betraktas som same fordras medlemskap i sameby.

Genom att Rennäringslagen medger att samebyarna själva beslutar om vilka personer som skall ingå som medlemmar blir det praktiska resultatet att samebyarna försvarar ”lapp skall vara lapp” politiken

Att driva renskötsel kräver medlemskap i sameby enligt Rennäringslagen och om ingen renskötsel bedrivs faller förutsättningarna för medlemskap bort.

Övriga samebymedlemmar är, liksom samer i utanförskap, spridda över stora delar av Sverige och har, liksom samer i utanförskap, andra professioner och yrken än renskötsel.

Dock, medför inte medlemskapet etnisk tillhörighet heller, med beaktande av att icke samer gifter sig till renskötselrätten och medlemskap, medan samer nekas renskötselrätt genom att undanhållas tillträdet till sameby

Sverige, och även Svenska FN förbundet som driver frågan om ratificering av ILO 169, samt Sametinget för den delen, bör bestämma sig: *Vilka är egentligen samer?* Är samerna en definition på *näringsutövare* eller är samerna ett folk?

Handlar det om näringsutövning så är det viktigt att i politiska, ekonomiska, kulturella, rättsliga och i internationella konventioners sammanhang betona att det inte handlar om etnicitet och urbefolkning, utan just om en grupp *näringsutövare*. Skulle det handla om näringsutövare borde också tanken på en ratificering av ILO nr 169, falla bort.

Dock har några personer, i officiell ställning, börjat ändra uppfattning i synen på Sveriges urfolk, bland annat Justitiekanslern med sin tilläggsremiss (Dna 2081-06-80) till jakt- och fiskeutredningen och till vissa andra betänkanden, samt i viss mån Jordbruksministern när han talar om samiska näringar och inte endast nämner renskötsel.

Enligt ILO nr 169 skall Sverige inom ramen för den definition som ges av ursprungsfolk i artikel 1 och i samråd med detta bestämma vilken grupp personer som konventionens bestämmelser skall tillämpas på.

Utifrån Sveriges schablonmässiga syn på samer och genom den politik staten driver i frågan innebär detta att det är renskötselutövare och övriga medlemmar i sameby som är den personkretsen.

FN (UN) är en, *Non government organisation*, en opolitisk organisation som inte har några lojalitetsbindningar till vare sig Sverige eller någon annan av FN:s medlems stater. Om FN (UN), mot förmodan, skulle godta en svensk ratificering på renskötare och övriga samebymedlemmar skulle den ta politisk ställning för en näring och en yrkesgrupp.

ILO:s konvention nr 169 är tillämplig på urfolk och inte på näringsverksamhet. Därför bör det vara självklart att samerna i gemen skall inkluderas i personkretsen, det vill säga även samer i utanförskap från samebyarna och renskötseln, skall omfattas av en anslutning.

Sametinget bör, som representant för Sveriges samer, kräva att Sverige erkänner hela det samiska folket och göra ett klart och entydigt uttalande om att en ratificering av ILO 169 självklart gäller samerna i gemen.

Men intresset för en sådan anslutning är inte särskilt stort när man hör uttalanden som gjordes från majoriteten i Sametinget vid Sametingsvalet 2005, att inte samarbeta med Jakt- och Fiskesamerna

En ratificering utan etnicitet, t.ex., en anslutning av endast näringsutövare, är inte rimlig och borde inte vara möjlig, på grund av att konventionen är tillämplig på 300 miljoner urfolk i världen, varav endast en liten del bedriver rennäring. Det skulle helt enkelt inte finnas något att ratificera på.

Antag att Sverige ändå beslutar att ratificera ILO169 med samebymedlemmar som målgrupp och införlivar konventionen i svensk lagstiftning.

En intressant fråga uppstår huruvida en sådan lagstiftning strider mot Sveriges åtagande på grund av den Europeiska konventionen angående de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, protokoll 1 om egendomsskydd, "the peaceful enjoyment of possession", när 90% av urfolket samerna, många av dem renbetsleverantörer (markägare), förlorar egendom i form av rättighet till renskötsel. (RF 2: 23)

Denna fråga kan också ställas när det gäller kommande beslut angående övriga utredningar som gjorts om rennäringens förhållanden, i namnet av urfolket Samerna: bl.a Jakt och fiskerättsutredningen, En ny rennäringspolitik mm.

Först när Sverige och Sametinget löst sina förhållande till samerna i gemen och erkänt dem som ett *folk* och i grunden ändrar sin urbefolknings politik genom att upphöra med "lapp skall vara lapp" politiken och ett paradigmskifte sker bör det finnas bättre förutsättningar för att ratificera ILO nr 169.

Lars-Paul Kroik

Lars-Paul Kroik
Hermelingatan 33
590 31 BORENSBERG
0141-414 65; 070-590 47 90

Bilaga: JK KOMPLETTERANDE
REMISSYTTRANDE

Datum	Dnr
2007-01-08	2081-06-80